

Aansprekend jaarthema

Handelaars en vreemdelingen in het Zuiderzeemuseum

De Zuiderzee als een trefpunt van culturen. Dat is het beeld dat het Zuiderzeemuseum in de beleidsperiode 2001-2004 onder de aandacht van het publiek wil brengen. Het hiervan afgeleide jaarthema voor 2002, *Handelaars en vreemdelingen*, richt de aandacht op de handel als aanjager van interculturele contacten. Want waar gehandeld wordt, komen mensen uit verschillende culturen met elkaar in contact en wisselen ze niet alleen geld en goederen uit, maar ook ideeën, gewoonten en gebruiken.

Handelaars en Vreemdelingen is een actueel historisch thema. Dit jaar wordt immers de oprichting van de Verenigde Oost-Indische Compagnie in 1602 herdacht. Het Zuiderzeemuseum speelt in op dit landelijke evenement met een speciaal programma rond het Peperhuis, het enige overgebleven VOC-monument van Enkhuizen. In de zaal waar eerst de tentoonstelling *Vervoer over Water* was te zien, is nu een expositie over de boeiende geschiedenis van het Peperhuis. Een geschiedenis die opvallend veel parallellen vertoont met de ontwikkeling van de handelsstad Enkhuizen. Het Peperhuis staat ook centraal in de gratis rondleiding die in de maanden april t/m juni en in september en oktober dagelijks aan het publiek wordt aangeboden. Een vast onderdeel van deze rondleiding is een bezoek aan

Venters zijn vandaag de dag grotendeels uit het straatbeeld verdwenen. In het kader van het jaarthema gaan zij in het buitenmuseum opnieuw de straat op.

de Peperzolder, waarvan de presentatie deze winter is verbeterd. De bezoekers die een rondleiding willen combineren met een koffiemaaltijd of brunch, kunnen gebruik maken van een van de VOC-arrangementen van Piscator. Ook de museumwinkels spelen in op het evenement met een aanbod van speciale VOC-souvenirs. Weer een heel andere kant van de historie van Nederlands machtigste handelsonderneming wordt in de maanden juni tot en met oktober

belicht in het kabinet op de eerste verdieping van het binnenmuseum. De expositie *'Geld als water'* laat zien wat de bewindhebbers van de VOC deden met hun in de handel verdiende geld. *'Kwartiermakers voor de VOC'* gaat in op het werk van Lucas Jansz Waghenaer en Jan Huygen van Linschoten. Omstreeks 1600 leverden deze Enkhuizer wereldreizigers en cartografen een belangrijke bijdrage aan het verkennen van de zeeroutes naar Azië.

De presentatie van de Peperzolder is deze winter verbeterd.

De Duyfken

Ronduit spectaculair is de komst van het de Australië gebouwde replica van het VOC schip De Duyfken, dat eind juli in het buitenmuseum als decor gaat dienen voor de opvoering van het theaterspektakel De vliegende Hollander. De Duyfken zal van 29 juli t/m 5 augustus ook voor museumbezoekers te bezichtigen zijn. Ook brengt het museum de VOC in de klas. Voor de leerlingen van groep zeven van alle Enkhuizer basisscholen is in samenwerking met het Steunpunt Kunstzinnige Vorming West-Friesland en de gemeente Enkhuizen een bijzonder kunstproject opgezet, waarin leerlingen kennis maken met kunst uit de VOC-tijd en dit in eigen schilderijen verwerken. Leerlingen van het voortgezet onderwijs kunnen deelnemen aan een VOC-programma waarin ze zelf op zoek gaan naar het 17de- en 18de-eeuwse verleden van Enkhuizen. In het vernieuwende programma VOC en ICT voor leerlingen van de tweede fase van het voortgezet onderwijs hoeven ze hiervoor niet eens van hun stoel af te komen, maar kunnen ze op de computer een eigen virtuele rondwandeling door de VOC-steden Enkhuizen en Hoorn samenstellen.

Archangel

Dat Nederland in de 17de en 18de eeuw de marktplaats van Europa was, een spin in een web van internationale handelscontacten, blijkt ook uit de zomertentoonstelling 'Archangel, het andere oosten'. Deze belicht de prominente rol van de Nederlandse kooplieden in de handel op Rusland. Eeuwenlang verliep deze zogenaamde Moscovische handel via de Noord-Russische havenstad Archangel. Aan de hand van vele fraaie bruiklenen uit

diverse grote Nederlandse musea en van enkele particuliere verzamelaars wordt in de tentoonstelling een beeld geschetst van de Nederlandse kooplieden, de organisatie van hun handel, de barre reis om de Noord naar het verre Archangel en hun indrukken daar terplekke. De tentoonstelling is opgezet in samenwerking met dr Jan Willem Veluwenkamp van de Rijksuniversiteit Groningen die een boek heeft geschreven over het reilen en zeilen van de Nederlandse ondernemers in Rusland, en met het Museum voor Sociale en Natuurlijke Historie in Archangel. In de expositie zijn zo'n zestig bruiklenen uit dit museum te zien, die een beeld geven van de cultuur van Noord-Rusland en van het verblijf van de Hollanders in Archangel. Zij vormden daar in de 18de eeuw een kleine gemeenschap, met een eigen predikant en onderwijzer.

Scharenslijper Harkema uit Hoorn.

Meegebrachtjes

Heel bijzonder in de Archangel-tentoonstelling is een grote collectie Archangelisk kistjes, afkomstig uit een particuliere collectie. Deze houten kistjes, versierd met prachtig beensnijwerk, zijn een specialiteit van de Noord-Russische handwerkslieden. Handelaars en zeelieden namen de kistjes mee naar huis als aandenken aan hun verblijf in Archangel. Ook het houtsnijwerk uit de streek, waaronder de zogenaamde Riganappen, was zeer populair. Deze en andere herinneringen aan het verblijf ver van huis zijn te zien in de maanden april en mei in de deexpositie 'Meegebrachtjes' in het kabinet op de eerste etage van het binnenmuseum. Het overgrote deel van deze reis-souvenirs is afkomstig uit de collectie van de heer Flonk van Terschelling.

Staffordshire hondjes: een zeemanssouvenir.

Venters

In het buitenmuseum wordt een heel ander aspect van het jaarthema belicht en richt de aandacht zich op de ambulante handel. Ooit waren marskramers, straatventers, scharensliepen en potschippers graag geziene gasten in de dorpen en steden rond de Zuiderzee. Ze brachten er niet alleen hun waren aan de man, maar waren tevens verspreiders van nieuws. Een belangrijke functie in een tijd waarin de meeste mensen niet verder kwamen dan de grens van hun eigen dorp. Helaas zijn de ambulante handelaars vrijwel geheel uit het straatbeeld verdwenen. In de week van de ambulante handel van 18 t/m 26 mei komen ze echter weer tot leven. De bezoeker kan dan in het buitenmuseum de scharensliiep, de potschipper, de vis- en de petroleumventer tegen het lijf lopen, die breeduit vertellen over hun handel. Bij een aantal panden en bij de scharensliiep en het potschip zal gedurende het hele seizoen extra informatie worden gegeven.

Van 20 t/m 28 juli wordt het buitenmuseum overspoeld met bijzondere handelaars en vreemdelingen, want dan strijkt de kermis neer op de kop van het Harderwijkerstraatje. Een week lang kan de bezoeker zwieren en zwaaien en genieten van de sfeer van een ouderwetse kermis, compleet met zweefmolen, ouderwetse schiettent en 'vlieg bommetje'.

Lente

De start van het buitenmuseumseizoen staat overigens in het teken van een ander aansprekend thema: de lente. Een speciale route leidt de bezoekers langs de geuren en kleuren van de lente en wijst hen op typische lente-activiteiten in het buitenmuseum. In de maand mei wordt de flora op het terrein extra onder de aandacht gebracht in een tuinenarrangement dat speciaal opgezet is voor de 50-plussers onder de bezoekers.